

5.2.2019

Eduskunta
SiV@eduskunta.fi

Asia: OAJ:n lausunto, K 22/2018 vp Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

Viite: Kutsunne ja lausuntopyyntönne 23.1.2019 kuulemiseen 6.2.2019

Kiitämme mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja esitämme Opetusalan Ammattijärjestön OAJ:n puolesta seuraavat näkemykset:

OAJ pitää hyvänä asiana sitä, että tasa-arvovaltuutettu antaa eduskunnalle kertomuksen tasa-arvon tilasta maassamme. Kertomus pitää sisällään tärkeitä asioita ja siitä käy ilmi, että työtä on vielä tehtävänä tasa-arvon saralla.

Koulut ja oppilaitokset

Oppilaitoksia koskevaa tasa-arvosuunnitteluelvoitetta laajennettiin koskemaan myös peruskoulua v. 2015 ja Opetushallitus julkaisi samana vuonna oppaan tasa-arvotyötä varten. OAJ on toistuvasti korostanut, että erilaisten suunnitelmien toteutumisen kannalta keskeinen tekijä on koulun ja oppilaitoksen opetus-suunnitelma. Irrallinen suunnitelma jää usein toteutumatta, jollei se kohtaa oppilaitoksen arjen työtä. Perusopetuksen opetussuunnitelmatyö, velvoite tasa-arvosuunnitelman laatimiseen ja Opetushallituksen aiheeseen liittyvä opas eivät aikataulullisesti tukeneet koulujen työtä parhaimmalla tavalla. Sinällään opas oli hyvä, mutta Opetushallituksen julkaiseman oppaan laatimisprosessiin olisi voitu osallistaa opettajia laajemmin kuin tapahtui. OAJ on mielellään mukana työryhmissä tai auttaa kommentoimalla laadittavia oppaita. Laajalla osallistamisella olisi lisätty sitoutumisastetta tärkeässä asiassa ja koulujen arjen ongelmat tasa-arvotyössä olisi voitu paremmin ottaa huomioon.

Koulujen ja oppilaitosten osalta kertomus ehdottaa, että tasa-arvosuunnittelun toimivuus peruskouluissa tulisi selvittää, koska suunnittelu ei ole ehkä toiminut. OAJ katsoo, että nyt pitäisi pohtia, kuinka tasa-arvosuunnittelu tuotaisiin kaikissa kouluissa ja oppilaitoksissa paremmin luontevaksi osaksi pedagogista suunnittelua. Jos tasa-arvosuunnitelma on erillinen paperi koulun opetussuunnitelmasta, ja sitä päivitetään eri tahtiin sen kanssa, se ei välttämättä toimi kovin ohjaavana. OAJ:n kanta on, että tasa-arvotyön suunnittelun tulee olla osa opetussuunnitelmatyötä.

Raportissa kiinnitetään huomiota oppimiseroihin tyttöjen ja poikien välillä ja suosituksissa todetaan että ”Oppimiseroja ja niiden syitä on edelleen analysoitava”. Raportissa analyysi jää kuitenkin hieman kevyeksi. Olisi kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka kolmiportainen tuki toimii ja toisaalta, kuinka koulu huomioi sen, että lapset kypsyvät hyvin eri tahtisesti ja pojat usein hieman hitaammin. OAJ on esittänyt joustavaa esi- ja alkuopetusta, jonka kokonaiskesto olisi 3-5 vuotta riippuen lapsen kehityksestä ja oppimisen valmiuksista. Moni lapsi, erityisesti poika

5.2.2019

voisi hyötyä siitä, että esim. kielellinen kehitys olisi ehtinyt vähän pidemmälle, kun koulu alkaa, mikä myös edistäisi motivaatiota jne.

Raportissa kiinnitetään osuvasti huomiota myös oppilasarvioinnin tasa-arvoisuuteen. Tärkeää on, että opettajilla on saatavilla eri luokka-asteilla selkeät kriteerit, mihin arvioinnin tulisi perustua. Nyt näin ei ole.

Kertomuksessa esitetään myös, että ”Oppilaitoksilla ja opetuksen ja koulutuksen järjestäjillä tulisi olla velvollisuus seurata seksuaalisen häirinnän yleisyyttä ja toimenpiteiden tehokkuutta”. Suositus on perusteltu, mutta seuraamisen lisäksi pitäisi varmistaa resurssit, että näin voidaan toimia. Koulutukseen kohdistettujen leikkausten johdosta ovat opetusryhmien koot kasvaneet kaikessa koulutuksessa ja opettajalla on yhä huonommat mahdollisuudet kohdata oppilaat yksilöinä ja huomata heidän tarpeensa ja tilanteensa. OAJ edellyttää, että esimiehillä ja opettajilla on oltava riittävästi aikaa oppijoille sekä päiväkodissa, peruskoulussa että muissa oppilaitoksissa.

Esimiesten ja opettajien osaamistaan turvallisuusasioissa ja radikalisoitumisen estämisessä pitää lisätä osana opettajankoulutusta ja jatkuvaa osaamisen kehittämistä. OAJ perustelee ehdotustaan muun muassa sillä, että lokakuussa 2018 Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL uutisoi selvittäneensä opettajaksi opiskelevien kokemuksia opettajankoulutuksen tarjoamista työelämävalmiuksista. Oppilaitosten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät taidot koettiin lähes tärkeimmiksi taidoiksi työelämän kannalta. Näihin taitoihin selvityksessä laskettiin muun muassa turvallisuus-, ensiapu- sekä kiusaamiseen puuttumisen ja ehkäisemisen taidot. Hälyttävää oli, että selvityksen mukaan hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen taitoja opettajaopiskelijat kokivat saavansa kaikista heikoiten koulutuksestaan.

Kansallisen arviointikeskuksen KARVI:n häirintää, kiusaamista ja väkivaltaa koskevassa arvioinnissa kävi ilmi, että joka kolmannelta peruskoululta ja lukiolta puuttui toimintamalli kiusaamistilanteisiin puuttumiseen ja noin puolelta puuttui kohdennetut toimenpiteet väkivaltatilanteisiin. Kolmannes ei myöskään ollut ohjeistanut lainkaan oppilaan tuesta, kiusaamisen loppumisen seurannasta eikä yhteistyöstä viranomaisten kanssa. Noin viidennes peruskouluista ja lukioista oli jättänyt ohjeistamatta jopa yhteistyöstä huoltajien kanssa.

OAJ pitää välttämättömänä, että Opetushallitus laatii valtakunnalliset malliohjeet opetussuunnitelman mukaiseen suunnitelmaan oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Koulun opetukseen pitäisi sisällyttää aiempaa enemmän turvallisuus- ja vuorovaikutustaitoja.

Tasa-arvovaltuutetun kertomus käsittelee myös tyttöihin ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Asiaa lähestytään lähinnä parisuhde- ja perheväkivallan näkökulmasta. Vaikka sukupuolittunut väkivalta ei suoranaisesti tapahtuisikaan kouluissa, voi se näkyä koulun arjessa. Tyttöjen ja nuorten naisten kokeman väkivallan ja seksuaalisen häirinnän tunnistamiseksi tulisi kehittää uusia toimia. Esimerkiksi tyttöjen ja nuorten naisten pitkiin poissaolopyyntöihin tai selittämättömiin muihin poissaoloihin tulisi varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa tehokkaammin puuttua ja luoda myös toimintatavat koulutus- ja kasvatusta sekä poliisiviranomaisten

5.2.2019

välille alle 18-vuotiaiden tyttöjen kohtaaman väkivallan estämiseksi. Poliisilla tulisi olla madallettu kynnyks tutkia aina alle 18-vuotiaaseen kohdentuva väkivaltaepäily, kun ilmoitus tulee kasvatus- tai opetusviranomaisen taholta. Tutkinnasta pitäisi tulla myös aina oppilasta koskeva olennainen tieto koulutuksen/kasvatuksen järjestäjälle huomioitavaksi opetuksen järjestelyissä.

Tasa-arvovaltuutettu suosittelee, että ”tasa-arvon edistämiseen liittyvät kysymykset tulee sisällyttää nykyistä vahvemmin opettajankoulutukseen ja opettajien täydennyskoulutukseen”. OAJ kannattaa tehtyä suositusta.

Työelämä ja työmarkkinat

Suomessa on ollut kolmikantainen samapalkkaisuusohjelma vuodesta 2006 lähtien. Miesten ja naisten välinen palkkaero on pienentynyt tuskastuttavan hitaasti. Syynä on ennen muuta palkkaero mies- ja naisvaltaisten alojen välillä. Opetusala on ala, jossa enemmistö työntekijöistä on korkeasti koulutettuja naisia, ala on myös matalapalkka-ala. OAJ pitää tärkeänä, että samapalkkaisuusohjelmaa uudistettaessa kiinnitetään erityistä huomiota naisvaltaisten alojen palkkauksen kehittämiseen.

Muu yhteiskunta

Tasa-arvovaltuutettu suosittaa subjektiivisen päivähoito-oikeuden palauttamista kaikkien lasten oikeudeksi. OAJ kannattaa suositusta, mutta huomauttaa, että parempi termi olisi subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen, koska nyky-lainsäädäntö säätelee lapsen oikeudesta pedagogiaa painottavan varhaiskasvatukseen eikä päivähoitoon. OAJ korostaa, että varhaiskasvatuksen määritelmä pitäisi uudistaa ja selkeyttää sen ero päivähoitoon.

Lopuksi

Sipilän hallituskauden alussa saatiin turhan pitkään odottaa hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa. Tasa-arvoasioiden tulisi olla näkyvästi esillä jo hallitusneuvotteluiden aikana tulevana keväänä. Perhevapaa-uudistus ja tasa-arvo-ohjelman laatiminen tulisi olla neuvotteluissa mukana ja niiden toteuttaminen tulisi aloittaa uudella hallituskaudella ilman viivyttämistä, jotta maaliin ehdittäisiin hallituskauden aikana.

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Olavi Arra
erityisasiantuntija